

Achilles Ratti na Górnym Śląsku

W kwietniu 1920 r. na teren Śląska objęty plebiscytem przybył po raz pierwszy abp Achilles Ratti, nuncjusz apostolski w Polsce. Hierarcha, któremu papież Benedykt XV powierzył funkcję Wysokiego Komisarza Kościelnego dla obszaru plebiscytowego, był postacią nietuzinkową. Ten gruntownie wykształcony duchowny (3 doktoraty), niejednokrotnie w życiu podejmował wyzwania wymagające hartu ducha, o czym świadczyła jego wioletoletnia przygoda związana z alpinizmem. Misja, której podjął się Ratti, była z punktu widzenia Kościoła niezwykle delikatna. Mimo niewielkiego doświadczenia dyplomatycznego Komisarz musiał nie tylko zmierzyć się z oczekiwaniami zwaśnionych nacji zamieszkujących Górny Śląsk, ale przede wszystkim zadbać o dobro wszystkich katolików niezależnie od narodowości, w sposób zgodny z linią przyjętą przez Stolicę Apostolską. Odwiedzając Opole i Śląsk czterokrotnie w 1920 r. (4-10.04, 7-20.06, 6-13.07, 3-27.11), poznał realia polityczne oraz kulturowe regionu. Spotykał się również z żołnierzami włoskimi, stacjonującymi na Górnym Śląsku w ramach misji sił międzysojuszniczych. W trakcie pobytów, podczas których mieszkał głównie w Opolu, odwiedził między innymi bliskie mieszkańcom tych ziem sanktuaria na Górze Świętej Anny oraz w Piekarach Śląskich, kopalnię „Hrabina Joanna” w Bobrku oraz Bytom i Katowice. Latem 1920 r., mimo wieści o nadciągającym niebezpieczeństwie sowieckim, pozostał w Warszawie, jako jedyny przedstawiciel spośród dyplomatów państw zachodnich.

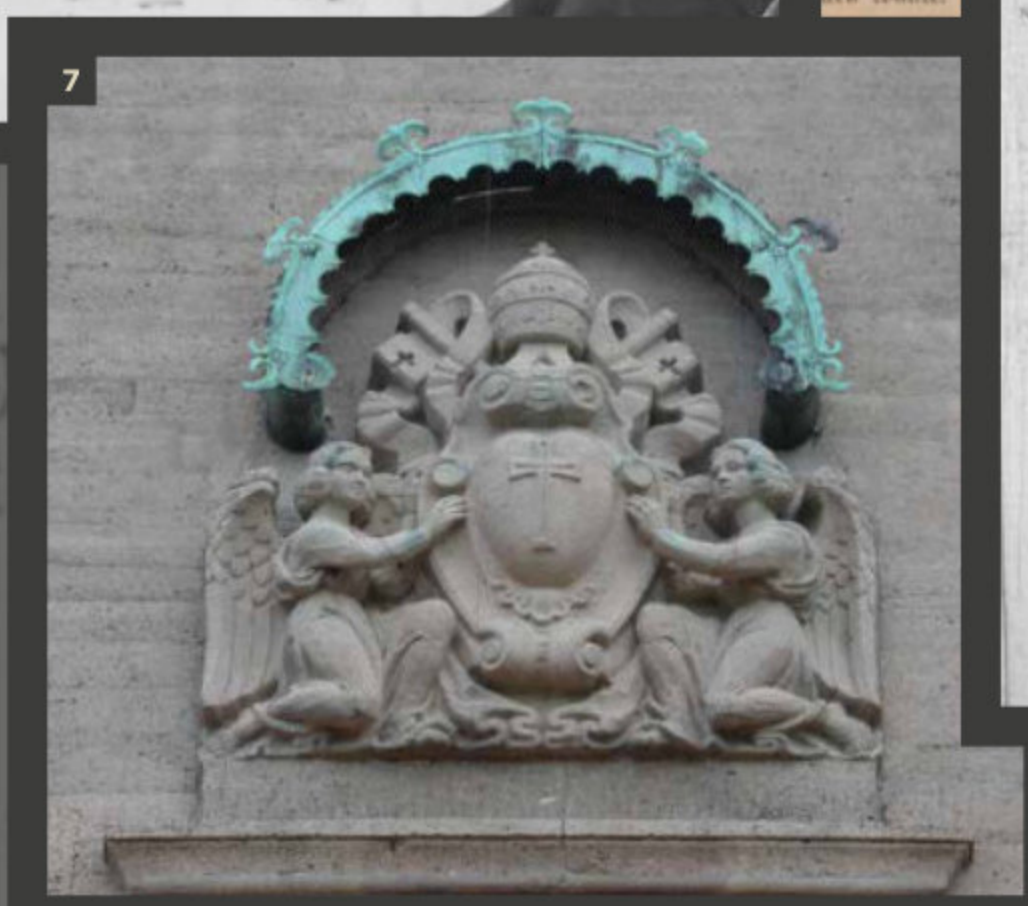
Napięcie po obu stronach polsko-niemieckiego konfliktu, oskarżenia o stronniczość formułowane przez obie nacje, naciski polityczne i zakulisowa gra hierarchów w zwaśnionych państwach stanowiły nieodłączne elementy codzienności, z którą mierzyć się musiał Ratti. W efekcie nagonki osamotniony Achilles Ratti został odwołany z funkcji komisarza w grudniu 1920 r. W kolejnym roku opuścił Polskę, a już w 1922 r. został wybrany nowym papieżem.

Prof. Mirosław Lenart
Jaka była rola nuncjusza
do generała Armando
na Śląsku w 1921 roku?

List arcybiskupa
Achillesa Rattiego
do generała Armando
de Marmisa

Achilles Ratti w pamięci mieszkańców Górnego Śląska

6 lutego 1922 r. podczas konklawe zwołanego po śmierci papieża Benedykta XV, kardynał Achilles Ratti wybrany został na nowego biskupa Rzymu. Jako papież przyjął imię Pius XI, podkreślając poprzez nawiązanie do imion swoich poprzedników, w tym wielkiego Piusa X, niezmienną ideę tkwiących u podłoża wspólnoty Kościoła katolickiego.

W kolejnych latach jego pontyfikatu zarówno w polskiej, jak i niemieckiej części Śląska przypominano o pobycie Rattiego na tych ziemiach. Najczęściej czyniono to poprzez umieszczanie tablic herbu papieskiego na murach kościołów. W samym Opolu symbole nawiązujące do obecności Rattiego znajdziemy na budynku plebanii przy parafii Podwyższenia Krzyża Świętego (katedrze opolskiej) oraz w kościele pw. św. Apostołów Piotra i Pawła.

Znakiem trudnych czasów stała się historia popiersia Piusa XI, autorstwa Josefa Limburga, które w 1927 r. odsłonięto w cechowni kopalni węgla kamiennego Bobrek w Bytomiu. Rzeźbę usunęto na rozkaz hitlerowców ocalał ówczesny dyrektor kopalni, który zabrał ją do ogrodu swojej służbowej willi. Po II wojnie światowej popiersie zaginęło. Pozbawiona głowy rzeźba została odkopana w 2013 r. w parku, położonym niedaleko wspomnianej willi. Obecnie przechowywana jest w Muzeum Górnośląskim w Bytomiu.

Wśród archiwaliów, dokumentujących pobyt Rattiego na Śląsku, niezwykle interesująca jest relacja spisana przez Ojca Kolumbana Sobotę, gwardiana konwentu Góry Świętej Anny w latach 1918-1921. Według słów franciszkanina podczas swojej wizyty w sanktuarium 14 czerwca 1920 r. przyszyły papież żywo interesował się zwyczajami ludu Śląskiego. Wyraził również chęć wstąpienia do anogórskiego klasztoru.

Pius XI również nie zapomniał o swojej przygodzie z Polską. W kaplicy letniej rezydencji papieży w Castel Gandolfo kazał zawiesić obraz Matki Boskiej Częstochowskiej, zaś na ścianach tej świątyni ufundował obrazy przedstawiające obronę Jasnej Góry oraz cud nad Wisłą. Życzliwą pamięć o Opolu papież Ratti wyraził wspomagając finansowo budowę kościoła pw. Świętych Apostołów Piotra i Pawła (1923-1925) kwotą 10 tysięcy lirów.

- Ratti w towarzystwie oficerów włoskich przebywających na Górnym Śląsku, 1920 [fot. nieznan, ze zbiorów Wojciecha Kępczyńskiego]
- W trakcie wizyty w Koźlu, 1920 [fot. nieznan, ze zbiorów Fondazione Don Primo Mazzolari]
- Tablica upamiętniająca pobyt Achillesa Rattiego w Opolu, usytuowana na murze plebanii parafii Podwyższenia Krzyża Świętego w Opolu [fot. E. B. Lenart]
- Herby Piusa XI i kardynała Adolfa Bertrama w kościele pw. Świętej Jadwigi Śląskiej w Chroszowie [fot. E. B. Lenart]
- Wycinki prasowe dotyczące odwołania Achillesa Rattiego z funkcji Wysokiego Komisarza ds. Kościelnych [Archiwum Państwowe w Opolu, Rejencja Opolska, Biuro Prezydialne, sygn. 451191/01201]
- Fragment informacji o oficjalnym powitaniu Achillesa Rattiego, „Katolik” nr 73 z 17.06.1920
- Herb papieski umieszczony na ścianie frontowej elewacji Kościoła pw. Świętych Apostołów Piotra i Pawła w Opolu [fot. E. B. Lenart]
- Kopia listu Achillesa Rattiego do generała Alberta de Marmisa, zastępcy przewodniczącego Międzysojuszniczej Komisji Rządzącej i Plebiscytowej na Górnym Śląsku [kolekcja Stanisława Sierpowskiego, mikrofilm w zbiorach Biblioteki Kórnickiej PAN]

Plebiscyt słów
OPOLE 1921